

2. Test zo slov. jazyka a literatúry 2018

Text č. 1 : Martin Rázus: Matka

Stanica pustá, stanica tichá,
iba tie drôty, čo
stonú...
ženička v kúte schúlená – čupí,
nikto sa neobzrie o ňu.
Trasie sa zimou... zd'aleka prišla,
predvčerom písal list z boja,
ako tej noci že má prejsť krajom:
Vyjd'teže, mamička moja!

Pohla sa ráno...batôžtek vzala
voľačo bielizne, stravy...
záveje! skoro zhynula cestou...
Len čo sa ten vlak tu staví?!
Koho sa pýtať? Opodial' vojak
na stráž, mračný, jak v hneve,
podíde k nemu: - Nevedia, prosím...?
Stisne len plecom, že nevie!

Zatiahne vietor, štipľavý vietor,
z krovu sneh sypunký líže...
na zvonku: cin-cin...chvíľka – vlak hrmí...
po vozňoch červené kríže.
Aké to tváre hľadia z tých okien,
ani vosk žltučké, chudé...
Bože môj, kto len za všetko toto
zodpovie sa na tvojom súde?!
Šš-šš-šš...vlak hne, utrie zrak žena,
Úradník vedľa nej zbočí...
Nevedia, prosím? – vraví mu svoje...
nevie tiež: - Možno, že v noci!
Vychodia hviezdy, jagavé hviezdy,
bielučký mesiac sa díva...
Skrahneta! – ktosi pojme ju, keď je
sama jaks' pribojazlivá.
V sieni dym...výpar nápoja, ale
teplučko...skoro jak doma,
ľudia tu – aspoň zopár slov stratí...
teraz ho na vojnu vzali!

Dochodia vlaky – odchodia vlaky,
s nimi tu zdraví – tam chorí,
polnoc už prešla, ženička trpne:
Len už ten ktorý je – ktorý?
Zhášajú svetlá...- Berte sa domov,
do svitu nemáme vlaku! -
Musí von, vezme batôžtek, a tam
zloží sa pri palesáku.
Chvejú sa hviezdy, jagavé hviezdy,
bielučký mesiac sa díva...
Kamže sa vrhnem v tomto čase? –
nevie si poradiť živá.
Pod snehom krovu, pod snehom polia,
v diaľave končiare biele...
Domov? ba! – čo i hladom a chladom
trasie sa na celom tele.
V batôžku dosť! lež hoc by hned' mrela...!
Chudák, on hladu viac vystál!
radšej sa prejdem...keby ten nešiel
tadeto – nebol by písal!
Za každým krokom vrzdí sneh stuhlý:
do svitu žiadneho vlaku!
Ženička verne obchodí ten svoj
batôžtek pri palesáku.
Stanica vzrušnie, stanica stíchne,
vlaky tak idú, jak včera –
skoro si matka oči vyočí,
syna však nenavyzerá.
Zmomúľa kôrku, suchučkú kôrku,
v kožuchu našla ju kdesi...
Poludním azda...večierkom azda,
zmýlil noc! – na mraku mnie si.
Vychodia hviezdy, jagavé hviezdy,
bielučký mesiac sa díva...
posledný vlak zas odjachať prázdny!
a von noc chladná a clivá.
[...]

1. **Slovné spojenie zopár slov stratí predstavuje**

A. združené pomenovanie	C. hyperbolu
B. frazeologizmus	D. metonymia

2. **V ktorej možnosti sa nachádza podstatné meno s touto charakteristikou: ženský rod, jednotné číslo, genitív, vzor dlaň, všeobecné, konkrétne**

A. na stráži, mračný, jak v hneve,	C. ... a von noc chladná a clivá.
B. Aké to tváre hľadia z tých okien...	D. ... voľačo bielizne, stravy...

3. **Vypíšte všetky slovesné kategórie slovesa čupí z prvej strofy ukážky.**

4. **Vypíšte zhodné prívlastky v nasledujúcom dvojverší z ukážky.**

*Zatiahne vietor, štipľavý vietor,
z krovu sneh sypunký líže...*

5. **Vypíšte v nasledujúcej strofe z ukážky slová, ktoré vznikli odvodzovaním pomocou slovotvornej predpony.**

*Vychodia hviezdy, jagavé hviezdy,
bielučký mesiac sa díva...
posledný vlak zas odjachal prázdny!
a von noc chladná a clivá.*

6. **Slovo zas v predposlednom verši ukážky je**

A. časticou	C. predložkou
B. príslovkou	D. spojkou

7. **Podľa obsahu patrí ukážka**

A. k dráme	C. k epike
B. k lyrike	D. k poézii

8. **Pochmúrnym dejom, sociálnymi problémami a veršovanou formou sa ukážka žánrovo približuje**

A. k bájke	C. k balade
B. k rozprávke	D. k poviedke

9. **Slovné spojenie mesiac sa díva predstavuje umelecký prostriedok, ktorý sa nazýva**

A. metafora	C. asociácia
B. personifikácia	D. Metonymia

10. **Napíšte, aký rým prevláda v uvedenej ukážke a akú má schému**

Betty MacDonaldová: Mary a ja

Zdalo sa mi, že táto monotónna práca ide neuveriteľne pomaly, nuž som si vymýšľala rozličné spôsoby, ako samu seba posúriť. Určila som si časový limit, počítala som. Skladala som do taktov melódie, ktorú som si pospevovala, a nakoniec som si povedala: ‚Urobím si značky asi pätnásť centimetrov od seba a uvidím, či sa dostanem po desiatu, kým sa vráti Mary.‘

Bola som pri dvanástej značke a bolo už po piatej hodine, keď kdesi vzadu zarachotili posuvné dvere a cez ne prekĺzla ženská postava. Uľavilo sa mi a zavolala som do tmy:

„Mary, si to ty? Kde si tak dlho?“ Moje slová šuchotali ako suché lístie v sude. Nijaká odpoveď! Počula som klopkanie vysokých podpätkov, rozoznávala som matnú siluetu, ale hoci som sa znova spýtala: „Mary, si to ty?“ nedostala som odpoveď.

Sedela som neďaleko dvier, ktorými sme s Mary prišli, a rovno pod lampou-svätojánskou muškou, uprene som sa dívala do šera a celé minúty čakala, že sa moja mlčanlivá návštevníčka predstaví sama. Neponáhľala sa. Vliekla sa dajako zlovestne. Keď sa konečne objavila v úzkom kruhu svetla, ukázalo sa, že je to celkom cudzia žena v leopardom kožuchu a jej nepríjemný výzor mi pripomínal čajku. Sivobiela pokožka, blízko nosa bledosivé oči, úzky zakrivený nos, ústa iba štrbina a nijaká brada. Okolo malej hlavy mala pevne stiahnutý biely vlnený šál, uviazaný na uzol pod bradou, a biele pletené rukavice. Spod šálu vykukovalo pár kučier smolovo-čiernych vlasov, prilepených na čelo. Čakala som, že prehovorí, ale minútu či dve len stála a dívala sa na mňa pohľadom čajky.

Nakoniec som sa zúfalo ozvala: „Kto ste? Čo si želáte?“

„A vy ste kto?“ dala mi protiotázku.

„Som Betty Bardová,“ odpovedala som.

„Čo tu robíte?“ spýtala sa.

„Pripravujem rozposlanie pozvánok Západnej prepravnej spoločnosti na vianočný večierok,“ odvetila som jej.

„Óch,“ bola jej odpoveď.

„Kto ste vy?“ opýtala som sa.

„Ja som Dorita Hessová“ povedala. „Pracujem pre Západnú prepravnú. Koľko vážite?“

Myslela som, že žartuje, ale jej hlas znel tak jednotvárne, bez akejkoľvek modulácie, ako tachometer, že som nebola schopná odpovedať.

„Prečo chcete vedieť koľko vážim?“ vyzvedala som.

„Rada poznávam ľudí,“ povedala.

„Vážim šesťdesiatjeden a pol kila,“ povedala som s úsmevom. „Topánky nosím sedmičky a nemám rada fašírku.“

Dorita sa nezasmiala. „Je tu ešte nejaká stolička? Vraj vám mám pomáhať,“ povedala.

11. Doplňte do nasledujúcej vety chýbajúce slovo z ukážky.

Vo štvrtom odseku sa podľa vzoru ulica skloňuje pomnožné podstatné meno

12. Doplňte správny termín do nasledujúcej vety.

Veta *Nijaká odpoveď!* je podľa modálnosti/obsahu _____ veta.

13. Ktorým slovným druhom je zvýraznené slovo v slovnom spojení *po piatej hodine*?

- A. prídavným menom
- B. radovou číslovkou
- C. základnou číslovkou
- D. príslovkou času

14. Doplňte do nasledujúcej vety chýbajúci termín.

Slová sivobiela a bledosivé vznikli slovotvorným postupom, ktorý nazývame _____.

15. Slovo jednotvárne môžeme v ukážke nahradiť synonymom

- A. jednoducho
- B. nevšedne
- C. prirodzene
- D. fádne

16. Z ukážky vyplýva, že Betty v šere zazrela

- A. úzky kruh svetla
- B. profil cudzej ženy
- C. tvár Dority Hessovej
- D. nejasné obrysy postavy

17. Ktoré tvrdenie o neznámej návštevníčke v ukážke je pravdivé?

- A. Jej pokožka mala farbu tmavého popola.
- B. Hlavu jej chránila biela bavlnená šatka.
- C. Šál jej zakrýval tmavé kučeravé vlasy.
- D. Vážila šesťdesiatjeden a pol kila.

18. Neznáma žena v ukážke pripomínala Betty čajku

- A. pohybmi tela
- B. skúmovým pohľadom
- C. zakriveným nosom
- D. jednotvárnym hlasom

19. Príčinou Bettinej neschopnosti odpovedať v rozhovore s Doritou bola

- A. neochota Dority hovoriť
- B. Marina neprítomnosť
- C. šero v rozľahlej miestnosti
- D. nezvyčajné otázky Dority

20. Ktoré tvrdenie o stretnutí Betty s Doritou je pravdivé?

- A. Dorita vzbudzovala svojím výzorom dôveru.
- B. Dorita sa rada zoznamovala s novými ľuďmi
- C. Betty nervózne čakala na prvé slová Dority.
- D. Betty sa po Doritinom príchode upokojila.

Milan Rúfus: Baláž

„Nože, mamó, oriad'te sa, skočte ku kráľovi.
Chod'te vy a oslovte ho takýmito slovy:
Môj syn rodný, ved' už viete jeho meno
– Baláž,
za ženu si spravodlivo pýta dcéru
kráľa!"
„O rozum si prišiel, syn môj?
Vladárova dcéra!
Počul si už, že by takú dali za
pastiera?"
„Keď dá, dá. Keď nedá, nedá – nech si
ju tam trímá!
Vy len chod'te!" „Neblázni sa, chlapče,
poslúchni ma!"
„Ja som človek, kráľ je človek – jedno,
čo aj dvoje.
Kráľ vie svoje, ale i ja zastanem si
svoje.
Ja som z matky, ona z matky – ako
každá iná.
Ani vy ste nerodili ľahko svojho syna.

Už len chod'te, nepopustím. Bude
ako bude.
Že je pastier iba taký červík v zeme
hrude?
Ved' i kráľa hruda živí a v tých
hrudách zeme
obidvaja narovnako potom
spočinieme."
Dva razy sa pokúšala tvrdú hlavu
mýliť.
„Aj som bola, ale dnu ma, syn môj,
nepustili."
Dva razy ho oklamala, čo sa toľko
bála.
Na tretí raz predsa išla pred samého
kráľa.
Predsa išla za pastiera jeho dcéru
pýtať.
Bola noc a v húšti² ľudu chystalo sa
svitať.

Poznámka:

1 **trímáť** -e/-a -u/-ajú = nedok. zastar. al. expr. držať

2 **húštie** -ia s. = húština, húšťava

21. Doplňte tvrdenie o nasledujúcich veršoch.

Opakovanie deja v nasledujúcich veršoch vyjadruje slovný druh, ktorý nazývame .

*Dva razy sa pokúšala tvrdú hlavu mýliť.
„Aj som bola, ale dnu ma, syn môj, nepustili."
Dva razy ho oklamala, čo sa toľko bála.
Na tretí raz predsa išla pred samého kráľa.*

22. Zvýraznená časť ukážky je

„Tej už nik nepomôže.“

A ktosi dodal:

„Treba ju doraziť.“

„Doraziť“, „prisviedčalo ich niekoľko, „nech sa darmo netrápi.“

A. monológ

C. vnútorný monológ

B. priama reč

D. uvádzacia veta

23. Vypíšte z úryvku dve slová tvoriace dvojslovný frazeologizmus označujúci povahové vlastnosti človeka, akými sú neústupnosť, zaťatosť, vzdorovitosť.

*Ved' i kráľa hruda živí a v tých hrudách zeme
obidvaja narovnať potom spočinieme."*

Dva razy sa pokúšala tvrdú hlavu mýliť.

„Aj som bola, ale dnu ma, syn môj, nepustili...“

24. Pomenujte jednoslovné žánre ukážky, ktorý má pôvod v ľudovej slovesnosti.

25. Vypíšte slovo, ktoré metaforicky pomenúva stav spoločnosti pred blížiacou sa zmenou.

Predsa išla za pastiera jeho dcéru pýtať.

Bola noc a v húšti ľudu chystalo sa svať.

26. Vyberte možnosť, v ktorej sú uvedené len postavy aktívne vystupujúce v texte ukážky.

A. len pastier Baláž a jeho matka

C. pastier a jeho matka, vládár a princezná

B. Baláž, Balážova matka a rozprávač

D. matka, jej syn, kráľ s dcérou, rozprávač

27. Koľko prehovorov má Balážova matka v ukážke?

28. Ktoré tvrdenie hovorí o tom, že bol Baláž vytrvalý?

A. Chcel za ženu princeznú, hoci bol sám len pastierom.

B. Opakovane žiadal svoju matku, aby zašla za kráľom.

C. Tvrdo pracoval, aby mohol uživiť seba a svoju matku.

D. Pred svojou matkou vyhlásil, že aj kráľ je len človek.

29. Ktoré tvrdenie nevyplýva z textu?

A. Pastier Baláž mal právo žiadať za manželku ženu z inej spoločenskej vrstvy.

B. Aj keď bol Baláž pastierom z ľudu, za manželku si chcel vziať kráľovu dcéru.

C. Balážova matka synovi viackrát klamala o tom, že šla za panovníkom.

D. Pastierova matka prosila syna, aby sa vzdal zámeru oženiť sa s princeznou.

30. Prvá a posledná veta Balážových prehovorov sú z hľadiska modálnosti/obsahu

A. rozkazovacia veta a opytovacia veta.

C. oznamovacia veta a rozkazovacia veta.

B. rozkazovacia veta a oznamovacia veta.

D. oznamovacia veta a oznamovacia veta.

	odpovede	body
1.	B	
2.	D	
3.	3.os. sg, prit.č., oznam. spôsob, nedok. vid	
4.	štipľavý, sypunký	
5.	vychodia, odjachal	
6.	B	
7.	C	
8.	C	
9.	B	
10.	prerývaný ABCB	
11.	dvere, dvier	
12.	oznamovacia	
13.	B	
14.	skladanie	
15.	D	
16.	D	
17.	C	
18.	B	
19.	D	
20.	B	
21.	číslovky	
22.	B	
23.	tvrdú hlavu	
24.	rozprávka	
25.	noc	
26.	A	
27.	3	
28.	B	
29.	A	
30.	B	